

Sygn. akt V KK 305/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dorota Rysińska (przewodniczący)

SSN Krzysztof Cesarz (sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

Protokolant Joanna Sałachewicz

w sprawie M. T.
skazanego z art. 212 § 1 i 2 kk
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 7 marca 2013 r.,
kasacji, wniesionej przez obrońcę skazanego
od wyroku Sądu Okręgowego w S.
z dnia 2 marca 2012 r.,
utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w S.
z dnia 29 kwietnia 2011 r.

- 1) uchyla zaskarżony wyrok oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego co do M. T. i przekazuje sprawę oskarżonego temu Sądowi do ponownego rozpoznania,**
- 2) zwraca oskarżonemu wniesioną opłatę od kasacji.**

UZASADNIENIE

Pełnomocnik 39 oskarżycieli prywatnych, w tym W. K., D. N. i G. W., którzy jako jedyni uiścili kwoty zryczałtowanej równowartości wydatków, wniósł w dniu 2 czerwca 2008 r. akt oskarżenia, zarzucający **M. T.** dokonanie czynu wypełniającego

dyspozycję art. 212 § 2 k.k., opisanego w ten sposób, że oskarżony w czasie bliżej nie określonym jednak nie później niż 4 czerwca 2007 r. w S. oraz w W. użył sformułowań wyemitowanych potem w programie „I.” na antenie telewizji Polsat oraz w programie „P.” na antenie telewizji TVN24, w których pomówił jednostkę organizacyjną Komendy Wojewódzkiej Policji w S. – Samodzielny Pododdział Antyterrorystyczny Policji oraz policjantów pełniących służbę w tej jednostce, że jej funkcjonariusze są przestępcami, jeden z nich strzelał do M. T. z ostrej amunicji, drugi ze „ślepej”, w pododdziale występuje zjawisko tzw. fali, funkcjonariusze odnosili się w stosunku do M. T. w sposób wulgarny, funkcjonariusza, którego wskazał jako „D. N.” określił mianem „furiata”, natomiast „G. W.” nazwał „panem złotówką, centusiem, osobą, która za każdą złotówkę dałaby się zabić”, dowódcę pododdziału nazwał alkoholikiem, a sam pododdział jednostką, w której alkohol zawsze był i zawsze lał się strumieniami, a funkcjonariusze w swoim pijaństwie posuwali się nawet do zachowań typowo „pedalskich”, czyli o takie właściwości i postępowanie, które może poniżyć tą jednostkę policji oraz pełniących w niej służbę policjantów w opinii publicznej oraz narazić na utratę zaufania potrzebnego dla funkcjonariusza tejże jednostki i jej funkcjonariuszy.

Sąd Rejonowy wyrokiem w dnia 29 kwietnia 2011 r., uznał M. T. za winnego, że w 2007 r. w dniu bliżej nieokreślonym, jednak nie później niż 4 czerwca 2007 r. w S., za pośrednictwem środka masowego komunikowania w postaci telewizji, pomówił jednostkę organizacyjną Policji – Samodzielny Pododdział Antyterrorystyczny Komendy Wojewódzkiej Policji (dalej – SPA KWP) rozgłaszając, że jego funkcjonariusze hołubią przestępców, wyręczają się nowoprzyjętymi do jednostki funkcjonariuszami i poniżają ich, alkoholizują się, dopuszczają się zachowań homoseksualnych, to jest o takie postępowanie, które mogło poniżyć tę jednostkę w opinii publicznej oraz narazić na utratę zaufania potrzebnego do wykonywania swojej działalności, a nadto pomówił funkcjonariusza tej jednostki D. N. o to, że zachowuje się w sposób niebezpieczny dla otoczenia, to jest o takie postępowanie, które mogło poniżyć go w opinii publicznej oraz narazić na utratę zaufania potrzebnego dla wykonywania swojego zawodu tj. popełnienia czynu z art. 212 § 1 i 2 k.k. i na podstawie art. 212 § 2 k.k., wymierzył mu karę 3 miesięcy ograniczenia wolności, z zobowiązaniem wykonywania nieodpłatnej, dozorowanej pracy na cel społeczny, wskazany przez Sąd w postępowaniu wykonawczym, w wymiarze 30 godzin miesięcznie, na podstawie art. 212 § 3 k.k. orzekł od

oskarżonego na rzecz określonej fundacji świadczenie pieniężne w kwocie 700 zł, na podstawie art. 72 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 36 § 2 k.k. zobowiązał oskarżonego do przeproszenia pokrzywdzonej jednostki organizacyjnej Policji SPA KWP na piśmie w terminie 3 dni od uprawomocnienia się wyroku oraz obciążył oskarżonego przypadającymi na niego kosztami procesu.

Wyrokiem z dnia 2 marca 2012 r., Sąd Okręgowy, po rozpoznaniu min. apelacji pełnomocnika oskarżycieli prywatnych i obrońcy M. T., utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, uznając apelacje za oczywiście bezzasadne, oraz rozstrzygnął o kosztach procesu za postępowanie odwoławcze.

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego złożył obrońca M. T., który zarzucił „rażącą obrazę prawa procesowego, stanowiącą bezwzględną przesłankę odwoławczą, a to:

- I. art. 439 § 1 pkt. 10 kpk w zw. z art. 433 § 2 kpk w zw. z art. 6 kpk w zw. art. 79 § 1 pkt. 3 i § 4 kpk poprzez zaniechanie wszechstronnego rozważenia zarzutu apelacyjnego sformułowanego w pkt I *petitum* apelacji i w rezultacie utrzymanie w mocy wyroku Sądu Rejonowego, pomimo rozpoznania przez ten Sąd sprawy bez udziału obrońcy M. T., podczas gdy w toku postępowania przed Sądem Rejonowym doszło do ujawnienia, że oskarżony do czerwca 2011 r., w związku z podjęciem leczenia psychiatrycznego, nie będzie zdolny do udziału w postępowaniu, tj. ujawnienia się okoliczności utrudniającej obronę, a także wzbudzającej wątpliwość co do poczytalności oskarżonego w chwili czynu, a zatem okoliczności powodujących obligatoryjność udziału obrońcy w postępowaniu,
- II. art. 439 § 1 pkt. 11 kpk w zw. art. 433 § 2 kpk w zw. z art. 6 kpk w zw. z art. 117 § 2 i § 2a kpk w zw. z art. 374 § 1 kpk w zw. z art. 484 § 2 kpk w zw. 485 kpk poprzez zaniechanie wszechstronnego rozważenia zarzutu apelacyjnego sformułowanego w pkt II *petitum* apelacji i w rezultacie utrzymanie w mocy wyroku Sądu Rejonowego, pomimo przeprowadzenia w dniu 28.04.2011 r. rozprawy pod nieobecność skazanego M. T., podczas gdy Sąd uznając obecność skazanego na rozprawie za obowiązkową pismem z dnia 18.03.2011 r. wezwał skazanego na rozprawę, zaś M.T. pismem z dnia 27.04.2011 r. złożonym w dniu 28.04.2011 r. w godzinach porannych przed rozprawą wraz z załączonym do niego zaświadczeniem wydanym przez

lekarza sądowego należycie usprawiedliwił swą nieobecność i oświadczył, że nie zgadza się na prowadzenie postępowania w jego nieobecności,

III. art. 439 § 1 pkt. 9 kpk w zw. z art. 433 § 2 kpk w zw. z art. 14 § 1 kpk w zw. z art. 17 § 1 pkt. 9 kpk w zw. z art. 496 § 2 kpk poprzez zaniechanie wszechstronnego rozważenia zarzutu apelacyjnego sformułowanego w pkt III *petitum* apelacji i w rezultacie utrzymanie w mocy wyroku Sądu Rejonowego skazującego M. T. za pomówienie jednostki organizacyjnej Policji - Samodzielnego Pododdziału Antyterrorystycznego Komendy Wojewódzkiej Policji, podczas gdy na skutek zmiany zarzutów aktu oskarżenia poprzez przyjęcie przez oskarżycieli na rozprawie głównej w dniu 16.10.2009 r. (przed rozpoczęciem przewodu sądowego), że pomówieni zostali ściśle określone funkcjonariusze, tj. /.../, doszło do skutecznego cofnięcia aktu oskarżenia w zakresie, w jakim dotyczył zarzucanego M. T. pomówienia jednostki organizacyjnej Policji - SPA KWP ,

IV. art. 439 § 1 pkt. 9 kpk w zw. z art. 433 § 2 kpk w zw. z art. 17 § 1 pkt. 6 kpk poprzez zaniechanie wszechstronnego rozważenia zarzutu apelacyjnego sformułowanego przez obrońcę w toku rozprawy apelacyjnej w dniu 2.03.2012 r. i w rezultacie utrzymanie w mocy wyroku Sądu Rejonowego skazującego M. T. za czyn z art. 212 kk polegający na pomówieniu W. K., G. W. i D. N., podczas gdy w/w zarzut pomówienia został sformułowany dopiero 16.10.2009 r., a tym samym postępowanie o ten czyn zostało zainicjowane po upływie terminu przedawnienia”.

Skarżący się w konkluzji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania albo uchylenie obu wyroków i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie po uchyleniu obu wyroków, umorzenie postępowania w sprawie co do M. T. albo uniewinnienie go od „zarzucanego mu czynu”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do najdalej idących zarzutów wystąpienia bezwzględnych przeszkód procesowych, które miały uniemożliwić prowadzenie postępowania. Potwierdzenie się wystąpienia tych przeszkód powodowałoby bezprzedmiotowość pozostałych zarzutów.

1. Zarzut braku skargi uprawnionego oskarżyciela, podniesiony w pkt III kasacji, został oparty na założeniu, przyjętym przez Sąd Rejonowy (s. 2

uzasadnienia wyroku) i zaaprobowanym przez Sąd odwoławczy (s. 12 jego motywów), że oskarżyciele prywatni mogli wnieść i popierać oskarżenie o zniesławienie SPA KWP, ponieważ wchodzili w skład tej jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, którą obejmuje w art. 212 k.k. Takie stanowisko jest wynikiem niewłaściwego odczytania fragmentu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2000 r., II KKN 75/00 (Lex 50928). Judykat ten uprawnia, zdaniem składu Sądu rozpoznającego niniejszą sprawę, do podzielenia jedynie takiego poglądu, że osoby wchodzące w skład pomówionej jednostki z racji jednoczesnego także ich pomówienia mogą składać skargę, ale we własnym imieniu. Natomiast ochrony czci tej jednostki może domagać się tylko organ wymieniony w art. 51 § 1 k.p.k. Skoro więc oskarżyciele prywatni, w tym W. K., D. N. i G. W., nie mogli wnieść aktu oskarżenia w imieniu SPA KWP, to nie byli również uprawnieni do jego cofnięcia. Rzecz jednak w tym, co apelacja a następnie kasacja pominęły, że oskarżonemu zarzucono *expressis verbis* zniesławienie jednocześnie funkcjonariuszy, przy czym wskazano dane personalne dwóch z nich. W przypisanym czynie jako pokrzywdzeni również wymienieni zostali funkcjonariusze SPA KWP, w tym D. N. Akt oskarżenia, także we własnym imieniu, wnieśli więc uprawnieni pokrzywdzeni, będący osobami fizycznymi, dochodzący ochrony ich czci.

2. W świetle powyższego chybiony okazał się zarzut z pkt IV kasacji w postaci przedawnienia karalności. Zarzut pomówienia oskarżycieli prywatnych został sformułowany już w akcie oskarżenia, a nie dopiero na rozprawie w dniu 16 października 2009 r. Nie było więc podstaw do wzywania przez Sąd W. K., D. N. i G. W. do złożenia oświadczenia, „czy wyrażają zgodę na zmianę zarzutów aktu oskarżenia przez przyjęcie, że zostali pomówieni...”, skoro wprost wynikało to z treści zarzutów, w tym postawionego M. T.

Ostatecznie więc trafne okazało się stanowisko Sądu odwoławczego, że nie zaistniały okoliczności wyłączające postępowanie, określone w art. 17 § 1 pkt 9 i 6 k.p.k.

3. Sąd ten nie miał natomiast racji stwierdzając, że nie wystąpiły przesłanki do ponownego wyznaczenia oskarżonemu obrońcy z urzędu i jego udziału w rozprawie głównej. Od dnia 3 stycznia 2011 r., kiedy to Sąd Rejonowy na podstawie art. 78 § 2 k.p.k. pozbawił oskarżonego wyznaczonego mu w dniu 17 sierpnia 2009 r. obrońcy z urzędu, osk. M. T. występował bez obrońcy.

Oskarżony trzykrotnie składał zaświadczenia wystawione przez lekarza sądowego (z dnia 7.XII.2010 r. – k. 406, z dnia 19.I.2011 r. – k. 455 i z dnia 14.III.2011 r. – k. 472) stwierdzające, że z powodu stanu zdrowia nie może uczestniczyć w postępowaniu, i wnosił o odroczenie wyznaczonych rozpraw. Na dwóch odbytych rozprawach – w dniu 9 grudnia 2010 r. i 17 marca 2011 r. Sąd uznawał nieobecność oskarżonego za usprawiedliwioną i uwzględnił wnioski oskarżonego. W tym ostatnim dniu (17.III.11 r.) Sąd postanowił na podstawie art. 193 k.p.k. dopuścić dowód z dwóch biegłych psychiatrów „dla ustalenia, czy stan zdrowia psychicznego oskarżonego M. T. pozwala mu na udział w rozprawie sądowej, albowiem oskarżony kolejny raz przedłożył zaświadczenie lekarza sądowego stwierdzające na podstawie zaświadczenia lekarza psychiatry, „że nie może stawić się na wezwanie Sądu...”. Usprawiedliwianie nieobecności oskarżonego na rozprawach i ich odraczenie z powodu stanu zdrowia psychicznego oskarżonego uniemożliwiającego jego udział w tych rozprawach, a następnie dopuszczenie dowodu z opinii dwóch biegłych psychiatrów we wskazanym wyżej celu było równoznaczne z podjęciem przez Sąd uzasadnionej wątpliwości co do poczytalności M. T. w rozumieniu art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 79 § 4 k.p.k. W tym ostatnim przepisie ustawodawca przewidział obowiązkowy udział obrońcy w postępowaniu w razie występowania wątpliwości co do poczytalności oskarżonego w czasie tego postępowania. Jest oczywiste, że pojęcie „poczytalności w czasie postępowania”, musi być rozumiane odmiennie niż „poczytalność w chwili popełnienia czynu”. Wskazówkę dla poznania znaczenia tego pierwszego określenia zawiera treść art. 202 § 5 k.p.k. Przez poczytalność oskarżonego w czasie postępowania należy rozumieć zdolność do udziału w nim w stwierdzonym stanie zdrowia psychicznego. W tych kwestiach muszą wypowiedzieć się dwaj biegli lekarze psychiatrzy (§ 1 art. 202 k.p.k.). Wątpliwości Sądu co do tak pojmowanej poczytalności w czasie postępowania, zobowiązują ze względu na kategoryczne dyspozycje: art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k. – do wyznaczenia oskarżonemu obrońcy, czego Sąd nie uczynił, art. 79 § 3 k.p.k. i 439 § 1 pkt 10 k.p.k. – do udziału obrońcy w rozprawie (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2010 r., I KZP 6/10 – OSNKW 2010, z. 8, poz. 65, uchwała z dnia 16 czerwca 1977 r., VII KZP 11/77 – OSNKW 1977, z. 7 – 8, poz. 68). Przeprowadzenie rozprawy głównej w dniu 28 kwietnia 2011 r. mimo, że biegli nie wykonali zleconego i nieodwołanego zadania, przez co nie stwierdzono braku obowiązku określonego w

art. 79 § 4 k.p.k., bez udziału obrońcy, na której kontynuowano postępowanie dowodowe, zamknięto przewód sądowy i udzielono głosu stronom (wypowiedzieli się końcowo wszyscy oskarżyciele prywatni i ich pełnomocnik), nastąpiło z uchybieniem określonym w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. Powodowało to konieczność uchylenia wyroków obu Sądów, skoro Sąd odwoławczy przeszedł nad tą bezwzględną przyczyną odwoławczą do porządku wbrew dyspozycji zawartej w § 1 tego przepisu.

4. Wobec powyższego, rozpoznawanie pozostałych zarzuconych uchybień, a podniesionych w zarzucie z pkt II, było bezprzedmiotowe (art. 436 k.p.k.). Można tylko przytoczyć zasługujący na pełną akceptację pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2013 r., III KK 123/12 (niepubl.), że „użyty w art. 376 § 2 k.p.k. zwrot »zawiadomiony« oznacza poinformowanie oskarżonego o terminie rozprawy przerwanej lub odroczonej zarówno za pomocą wezwania jak i zawiadomienia, o których mowa w art. 129 § 1 i 2 k.p.k.; art. 16 § 2 k.p.k. nie zobowiązuje sądu do pouczenia oskarżonego o konsekwencjach wskazanych w art. 376 § 2 k.p.k.”

Sąd Rejonowy ponownie rozpoznając sprawę:

- nie powtórzy stwierdzonych uchybień,
- może poprzestać na ujawnieniu przeprowadzonych dowodów (art. 442 § 2 k.p.k.), z tym że oczywiście ponownie przesłucha oskarżonego,
- będzie respektował zakaz określony w art. 443 k.p.k.,
- w razie skazania oskarżonego uwzględni wcześniej wyrażone zapatrywanie

prawne co do uprawnień oskarżycieli prywatnych (osób fizycznych), czemu da wyraz w opisie przypisanego czynu.